

OBČINA IDRİJA
Mestni trg 1
5280 IDRİJA

ŽUPAN

tel.: 05 37 34 500
fax: 05 37 34 531
obcina.idrija@idrija.si

Številka:
Datum: 19.9.2022

13

OBČINSKI SVET OBČINE IDRİJA

Zadeva: REVITALIZACIJA OBMOČJA JOŽEFOVEGA JAŠKA

Predlagatelj: Tomaž Vencelj, župan Občine Idrija

Gradivo pripravili/poročevalci:

Lenka Grošelj, svetovalka za družbene dejavnosti in šport
Katja Martinčič, občinska urbanistka

Pristojno delovno telo: Odbor za družbene dejavnosti
Odbor za urejanje prostora in varstvo okolja

Smernice revitalizacije območja Jožefovega jaška

Avtorji:

Lenka Grošelj (Občina Idrija), Katja Martinčič (Občina Idrija),
Primož Pavšič (Prostorna), Matevž Štraus (ID20)

Naročnik:

Občina Idrija, zanjo župan Tomaž Vencelj

Idrija, 2022

1. KAZALO

1. Kazalo
2. Uvodni nagovor
3. Opis stanja
 - 3.1. Zgodovinska umestitev
 - 3.2. Lokacijska umestitev
 - 3.3. Obseg območja
 - 3.4. Pomen območja
4. Smernice varovanja
 - 4.1. Načrtovanje in izvedba posegov
 - 4.2. Režim varovanja
 - 4.3. Situacija v letu 2022: Ocena stanja objektov
5. Razvojne usmeritve
 - 5.1. Dosedanje aktivnosti in predlogi
 - 5.2. Razvojni izzivi in potenciali območja
 - 5.3. Foto kolaž
 - 5.4. Deležniki
 - 5.5. Referenčni projekti
6. Vizija razvoja
 - 6.1. Pomen območja
 - 6.2. Načrtovane faze razvoja
7. Viri
 - 7.1. Literatura
 - 7.2. Seznam fotografij in grafik

Vizualizacija ureditve območja Jožefovega jaška, Arrea d.o.o., september 2022.

2. UVODNI NAGOVOR

Jožefov jašek je močno vplival na oblikovanje in razvoj mesta, skupnosti in posameznikov, ki v njem živimo. Arhitektura in vsebina predstavljata skupen spomin vseh, ki so blizu spomeniku in se z njim identificiramo.

V želji, da ta spomin ne utone v pozabo, smo si v letih od 2020 do 2022 načrtali konkretne smernice revitalizacije celotnega območja. Celovita obnova območja Jožefovega jaška in njegovo upravljanje sta načrtovana na podlagi številnih analiz, tako socialnih in družbenih kot geoloških, statičnih in konservatorskih.

Novo programske vsebine so načrtovane v kontekstu prilagajanja potrebam celotne občine Idrija in vpeljevanju strategije za prihodnji razvoj. Obnova objektov bo ključno pripomogla k vzpostavitvi prostora za razvoj kulturnih dejavnosti, ki jih v Idriji danes nimamo.

Danes je v Idriji mnogo mladih likovnih in glasbenih ustvarjalcev, a do sedaj niso dobili priložnosti, da bi se redno predstavljali, se srečevali in skupaj ustvarjali v primernem in spodbudnem okolju. S prenovo Jožefovega jaška bomo prav to omogočili. Spomenik bo s tem postal prepoznaven tudi na regijskem in nacionalnem nivoju.

Jožefov jašek v Idriji predstavlja izjemen potencial za razvoj kreativnega in kulturnega turizma ter razvoj kreativnih industrij in obrti ob sočasnem varovanju kulturne dediščine. Kot del UNESCO svetovne dediščine je prostor predviden kot unikatno stičišče ustvarjalnosti, obrti in turizma in zasleduje cilj, da se prostor oživi in opremi za vsakdanje delo in razvoj lokalne skupnosti, s tem pa postane zanimiv tudi kot specifična (urbana/kulturna/ustvarjalna) turistična destinacija za regijo in širše.

Na podlagi vseh pripravljenih podlag in analiz se Občina Idrija zavezuje, da bo območje Jožefovega jaška vzdrževala in postopno obnavljala s končnim ciljem, da se ohrani UNESCO dediščina in da se v Občini Idrija zagotovi nove prostore za kulturno, umetniško in podjetniško produkcijo, prostore za razvoj kreativnih industrij, za raziskovanje in izobraževanje. Ob tem si želimo vzpostaviti prostor, ki bo omogočal krepitev lokalne skupnosti in sočasno odpiranje občine navzven, povezovanje z bližnjimi in daljnimi sosedi ter ustvarjanje mednarodnih povezav.

Tomaž Vencelj
župan Občine Idrija

3. OPIS STANJA

3.1. Zgodovinska umestitev

V poročilu 'Razstavljeni in evidentirani predmeti premične dediščine na območju Jožefovega jaška' Anton Zelenc iz Mestnega muzeja Idrija opiše Jožefov jašek (Zelenc, 2013):

Drugi najstarejši in največji rudnik živega srebra na svetu je spadal med vodilna evropska podjetja. Izjemno živosrebrno bogastvo je v vseh obdobjih prinašalo znatni vir državnega dohodka. Zaradi takšnega poslovnega pomena so vse najnovejše izume in konstrukcijske rešitve, ki so bile tudi delo domačih strokovnjakov, s pridom uporabljali pri gradnji najsodobnejših strojev in naprav za nenehno izpopolnjevanje tehnološkega postopka pridobivanja živega srebra. Rudnik je s številnimi zunanji obrati, ki so bili postavljeni v samem mestu, do konca prve svetovne vojne spadal med tehnično najbolj opremljene rudnike v Evropi.

Leta 1785 je bila podpisana pogodba med dunajskim dvorom in Španijo za dobavo večjih količin živega srebra. To obdobje do konca 18. stoletja predstavlja enega izmed proizvodnih vrhov v rudniški zgodovini. Iz časa intenzivne proizvodnje sta danes ohranjena Jožefov in Frančiškov jašek (Zelenc, 2013).

Odpiranje Jožefovega jaška na jugovzhodni strani Idrije se je pričelo leta 1786. Poimenovali so ga po cesarju Jožefu II. V času proizvodnje je bil to glavni izvozni jašek, ki je povezoval petnajst obzorij do globine 381,5 m (–33 m nadmorske višine), danes je zaradi poteka zapiralnih del zasut in neprehoden.

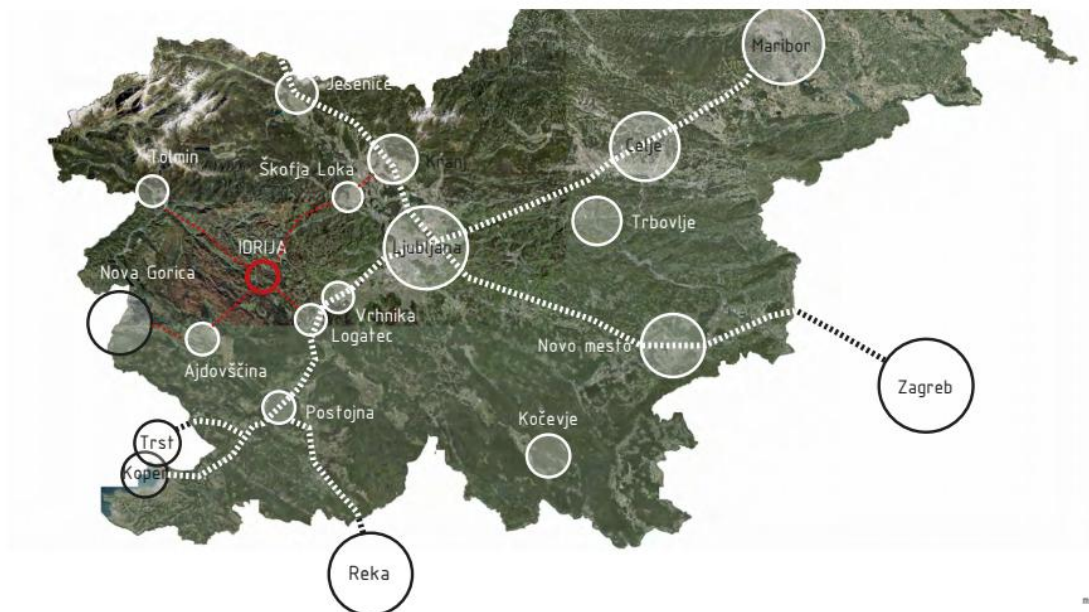
Jožefov jašek je neposredno povezan z razvojem črpalk na vodni, parni in električni pogon ter transportom rude. Prav v zvezi s problemom črpanja jamske vode zaradi nenadnega vdora je rudnik v letih 1837–1838 prvič uporabil parni stroj. Rudnik živega srebra Idrija ima bogato tradicijo pri nabavi in postavitvi parnih strojev, saj je bil na Slovenskem med prvimi. Prvi parni stroj je pričel obratovati leta 1818 v Trstu, leta 1835 pa v Ljubljani v rafineriji sladkorja – cukrarni.

Čeprav je jašek skozi zgodovini nosil več imen in je danes za območje v rabi več imen (Jožefov jašek, Kajzer, Kajzer park, Jašek Delo, Pr' Kajzer), se za območje uradno uporablja ime Jožefov jašek. Z istim imenom je v register nepremične kulturne dediščine ter UNESCO Seznam svetovne dediščine vpisano ožje območje spomenika (izvozna postaja, nakladalna postaja in kovačija).

3.2. Lokacijska umestitev

Jožefov jašek se nahaja na južnem delu mesta Idrija. Idrija velja za upravno, kulturno in gospodarsko središče Idrijsko-cerkljanske regije ter širšega območja med Logatcem, Žirmi, Tolminom in Ajdovščino.

S povprečno oddaljenostjo 1 uro do državnega središča (Ljubljana) in drugih regionalnih središč (Kranj, Nova Gorica, Postojna) Idrija ohranja lastno identiteto z lastnimi razvojnimi cikli, hkrati pa omogoča še sprejemljivo dnevno vožnjo na delo v druge večje kraje ali obratno.

Prikaz lokacije mesta in povezav z drugimi regijskimi središči ¹

Znotraj mesta je lokacija Jožefovega jaška sicer obrobna, na južnem delu mesta, na vzhodni strani Smukovega griča. Nahaja se v neposredni bližini večjih športno-rekreacijskih površin v Mejci in nogometnega stadiona na eni strani, stanovanjske soseske na drugi ter gozdnega zaledja. Območje predstavlja enega izmed vhodov v Krajinski park Zgornja Idrija.

Preko mostu pri Likarci je območje za pešce dostopno ob samem vstopu v mesto, z avtomobili pa z območja avtobusne postaje. Trenutno se kot glavni dostop za pešce uporabljajo poti iz smeri mestnega središča.

Območje Jožefovega jaška deluje kot zaključena celota, ki je trenutno od okoliških prostorov in programov tako fizično kot mentalno ločena.

OBMOČJE IZVOZNEGA JAŠKA JOŽEF

Prikaz lokacije območja²

KELTIKA
(Tolmin - Ljubljana)

m: 1:15000 (Slika 1)

1. Parkirišče za osebna vozila v nakupovalni coni Likarca
2. Avtobusna postaja Idrija
3. Staro mestno jedro
4. Parkirišče Barbare, predvidena je gradnja parkirne hiše

m: 1:15000 (Slika 2)

Dostopi do območja³

3.3. Obseg območja

Območje Jožefovega jaška obsega 8200 m², od tega je 2729 m² del kulturnega spomenika (1731 m² pozidanega). V širšem smislu lahko govorimo o trinivojski strukturi širšega območja – večji del objektov na najvišji ploščadi ob izvoznem stolpu, srednji nivo s spodnjim delom nakladalne postaje in vstopom na pot ob vodnem kanalu ter najnižji nivo s parkom Mejca in Kamštjo. Do vseh nivojev vodijo ločene ceste. Nivoji so bili skozi zgodovino medsebojno povezani in del iste celote, kar pa danes ni več opazno, prav tako so peš in vizualne povezave med nivoji pomanjkljive.

Območje Jožefovega jaška zajema:

1. Izvozni stolp (spomenik)
2. Prizivnica (spomenik)
3. Strojnica (spomenik)
4. Nakladalna postaja (spomenik)
5. Kovačija (spomenik)
6. Upravna zgradba
7. Garderobe in kopalnice
8. Kotlovnica
9. Transformatorska postaja
10. Priročno skladišče
11. Skladišče za jekleno žico
12. Lopa za skladiščenje materiala oz. nadstrešek za shranjevanje razsutega materiala
13. Lopa za kolesa, skladišče karbida
14. Vratarnica
15. Vhod v rov
16. Lipa
17. Garaža
18. Skladišče posipnih materialov

V neposredni bližini se nahajajo še:

19. Scopolijev spominski vrt
20. Kamšt
21. Rake
22. Krajinski park Zgornja Idrijca

Shematski prikaz območja Jožefovega jaška⁴

3.4. Pomen območja

Pomen območja Jožefovega jaška je večplasten, saj ima območje (in predvsem spomenik) univerzalen, zgodovinski, simbolni, vzgojni, tehnološki in splošen družben pomen (povzeto po konservatorskem načrtu, Jurgec Gurnick, 2013):

Univerzalni pomen: Idrija – in Jožefov jašek kot eden ključnih preostankov idrijskega rudnika – ima zaradi svojih tehniških, kulturnih, zgodovinskih in družbenih vidikov, povezanih s pridobivanjem živega srebra, univerzalen pomen. S svojim obstojem in delovanjem je globalno vplivala na spremembe in razvoj v zgodovini človeštva.

Zgodovinski pomen: Območje Jožefovega jaška predstavlja enega najstarejših ohranjenih rudniških kompleksov v Idriji, odprtih v času enega največjih vzponov rudnika in njegove proizvodnje.

Simbolni, identifikacijski pomen: Jožefov jašek je močno vplival na oblikovanje in razvoj naselja, skupnosti in posameznikov, ki v njem živijo. Danes ima še vedno velik pomen predvsem za prebivalce mesta Idrija, saj sama arhitektura in njena vsebina predstavljata skupen spomin vseh, ki so blizu spomeniku in se z njim identificirajo.

Vzgojni pomen: Industrijska dediščina je vir znanja, ki ga je treba podajati naprej. Ilustrira pomembne vidike lokalne, nacionalne in mednarodne zgodovine ter interakcije med časom in kulturami. To kaže predvsem z izvirnimi/domiselnimi sposobnostmi, ki so povezane z znanstvenim in tehnološkim razvojem.

Tehnološki pomen: Industrija je in je vedno bila močno prisotna pri razvoju družbe, skozi čas se je spreminjala, razvijala in tudi upadala, se zmanjševala. V času proizvodnje je bil Jožefov jašek glavni izvozni jašek, ki je povezoval vseh petnajst obzorij. Z vzpostavitvijo žičniškega prevoza rude je jašek dobil še večjo vlogo v proizvodnji in transportu rude. Skozi stoletja so ga nenehno širili, poglobljali in tehnično posodabljali. Leta 1837 je bil vanj montiran eden izmed prvih parnih strojev na območju današnje Slovenije. Leta 1890 ga je zamenjal izvozni stroj s parnim pogonom firme Breitfeld, Daněk & Co. Le-ta je bil edinstven primerek v Sloveniji in v svetovnem merilu in je danes prezentiran ob stavbi Frančiškovega jaška.

Družbeni pomen: V območje Jožefovega jaška spadajo nepremična dediščina (območje stavb, stavbe), premična dediščina (tako predmeti, stroji kot tudi obsežna arhivska dokumentacija), nesnovna dediščina (kamor spadajo človeška znanja in sposobnosti, ki so bila del preteklih industrijskih procesov) ter dediščinska kulturna krajina. Celota nam daje vpogled v pretekle industrijske procese proizvodnje, izkoriščanja surovin, njihovo predelavo in nam pomaga razumeti vso rudniško infrastrukturo. Območja, ki lahko predstavijo tako stavbe, območja stavb kot tudi njeno vsebino in proces na mestu samem, so najbolj dragocena in cenjena območja naše industrijske dediščine. Jožefov jašek so dokončno zaprli leta 2009. Na tem mestu se je poleg stavbne dediščine ohranila tudi vsa vsebina. Močno je še prisoten kolektiven spomin.

Ožje območje Jožefovega jaška, kamor spadajo izvozna postaja, nakladalna postaja in kovačija, je bilo leta 2001 razglašeno za kulturni spomenik državnega pomena z Odlokom o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 – ZVKD-1, 16/08 in 20/09). Spomenik je vpisan v register nepremične kulturne dediščine pod EŠD 3134.

Leta 2012 (30. 6. 2012, Sankt Petersburg) je bila »Dediščina živega srebra Almadén in Idrija« vpisana na UNESCO seznam svetovne dediščine. Kot dediščina univerzalnega pomena je bila Idrija prepoznana predvsem zaradi ohranjene celote, ki zajema tako rudišče, rove, jaške, industrijske stavbe kot tudi sakralno in profano arhitekturo in ki nam prikazuje vse tehnične, kulturne in družbene procese, povezane s pridobivanjem živega srebra.

V neposredni bližini Jožefovega jaška je tudi Kamšt z vodnim kanalom in jezom, ki je prav tako razglašena za kulturni spomenik državnega pomena (EŠD 187).

Poleg univerzalnega, zgodovinskega, simbolnega, vzgojnega, tehnološkega in splošnega družbenega pomena ima območje tudi izjemen razvojni, gospodarski in identitetni potencial.

Razvojni pomen: Območje Jožefovega jaška je še eno zadnjih večjih opuščenih in relativno zaprtih območij v mestu. Kot tako ima velik razvojni potencial, saj omogoča oblikovanje novih programov in aktivnosti, ki drugje v mestu še niso našle prostora in so za razvoj občine strateškega pomena.

Gospodarski pomen: Relativno obsežne in strnjene površine imajo velik gospodarski potencial za razvoj gospodarskih dejavnosti – predvsem dejavnosti, katerim bi bližina industrijske dediščine večala pomen in ustvarjala dodano vrednost (npr. ustvarjalne industrije, kultura, rokodelstvo oz. »craftmanship«).

Identitetni pomen: Kot zadnje pristno rudniško okolje, kjer je za razliko od drugih območij ohranjen večji del industrijskega kompleksa, ima lahko v bodoče Jožefov jašek velik pomen za ohranjanje in razvoj identitete mesta. Razvoj identitete mesta je lahko odraz razvoja identitete Jožefovega jaška in zrcalo odnosa do dediščine (dediščina kot spomin na preteklost ali dediščina kot inspiracija za prihodnost?)

4. SMERNICE VAROVANJA

Usmeritve za ohranitev varovanih vrednosti in Usmeritve za razvoj, spremembe in predelave Jožefovega jaška so določene v Konservatorskem načrtu (Jurgec Gurnick, 2013).

Spomenik (izvozni stolp, prizivnica, strojnica, nakladalna postaja, kovačija) je zaščiten z Odlokom o razglasitvi tehniške dediščine v Idriji in njeni okolici za kulturne spomenike državnega pomena (Uradni list RS, št. 66/01, 55/02, 16/08 – ZVKD-1, 16/08 in 20/09). Vsi posegi v kulturno dediščino morajo biti podrejeni nadzoru ZVKDS, OE Nova Gorica. Pri spremembi funkcije spomenika in za vsak poseg v spomenik je potrebno upoštevati kulturnovarstvene pogoje in na njihovi podlagi kulturnovarstveno soglasje, ki so podani s strani ZVKDS, OE Nova Gorica. Z odgovornim konservatorjem se je potrebno usklajevati pri vseh navedenih smernicah in usmeritvah v času obnove ter na splošno pri vseh posegih v spomenik.

4.1. Načrtovanje in izvedba posegov

Stanje nepremične in premične dediščine se mora **pred neposrednim posegom natančno dokumentirati**.

Potreben je nadzor in spremljanje spomenika med in po posegu. Vse aktivnosti se dokumentirajo (dokumentirajo se vse metode posega in uporabljeni materiali) in **dokumentacija shrani za prihodnje razumevanje spomenika**.

Pri prenovi je potrebno **interdisciplinarno sodelovanje strok**.

Današnji predpisi in standardi se skušajo upoštevati v prirejeni obliki, pri čemer se upošteva predvsem družbeni in univerzalni pomen same dediščine.

Vsak **poseg v spomenik naj spoštuje družbeni pomen** (zgodovinski, tehnološki, vzgojni, tehnološki ...) originala in naj se ohranijo dokazi, ki se v prihodnosti lahko prepoznajo kot pomembni pri razumevanju spomenika.

Vsi posegi v substanco spomenika so prepovedani, razen če se da pisno soglasje s strani pristojne strokovne službe ZVKDS, OE Nova Gorica.

Vsak poseg, ki se sklicuje na preteklo podobo, naj bo natančno proučen in mora biti osnovan na arhivskih virih.

Pri posegih se upoštevajo **načela kompatibilnosti, reverzibilnosti in minimalnega poseganja**.

Kompleks se mora upoštevati **kot celota**.

Pri načrtovanju in izvedbi posegov se poleg nepremične dediščine upošteva tudi premična dediščina.

Posegi naj se predvsem usmerjajo v vzdrževanja in popravila. Demontaža in preselitev strokov in posameznih zaščitenih elementov (premične dediščine) je sprejemljiva le v izrednih primerih, ko se zahteva rušitev objektov.

Vsak **original se mora ločiti od novih dodanih elementov**, ki pa ne smejo motiti celovitosti spomenika.

Vsa dodatna infrastruktura ali reklame, izveski se lahko postavijo s soglasjem pristojne strokovne službe.

4.2. Režim varovanja

Spomenik se varuje v celoti, v njegovi izvirnosti in neokrnjenosti. Ohranimo pomen, celovitost in avtentičnost. Vsak poseg mora upoštevati estetsko, zgodovinsko in fizično celoto kulturne dediščine. Izogibamo se kakršnikoli odstranitvi ali spremembi na zgodovinskih materialnih dokazih. Le-ti se ne smejo uničiti, kopirati ali odstraniti razen v primeru, ko to pisno dovoli pristojna strokovna služba ZVKD, OE Nova Gorica. V sestavine, ki so prepoznane kot sestavine brez oz. z majhnim pomenom, se lahko posega.

V sklopu varovanja industrijske dediščine Jožefovega jaška se mora varovati nepremična dediščina, premična dediščina in nesnovna dediščina. Pomen industrijske dediščine se lahko močno zmanjša, če odstranimo stroje ali druge pomembne elemente premične dediščine, ki tvorijo celoto.

Varujemo pojavnost spomenika v prostoru. Dovoljeni so le posegi, ki ohranjajo oz. večajo njegov družbeni in univerzalen pomen in ohranjajo vedutne poglede na spomenik.

Varuje se urbana zasnova kompleksa, vsi objekti z njihovo vsebino – stavbe, stroji, naprave, elementi pod zemljo, prostostoječe strukture in krajina.

Današnji gradbeni standardi in prenova spomenika naj se uravnavajo do te mere, da pride med posegi do čim manjše izgube strukture spomenika.

Vsaka nova namembnost mora spoštovati nepremično in premično dediščino – njen pomen, material, komponente ter tudi vzorce transporta in same proizvodnje.

4.3. Situacija v letu 2022: Ocena stanja objektov

IZVOZNI STOLP (SPOMENIK)

MEHANSKA ODPORNOST

Dvoetažni objekt z mansardo, zidovi iz polne opeke, delno iz kamna, lokalno prezidave z betonskimi zidaki. Leseno dvokapno ostrešje in strop. Izvor stavbe iz prve polovice 19. stoletja.

Pojavlja se prisotnost vlage zaradi vdora meteornih vod in kapilarnega dviga. Večje razpoke zidovja zaradi posedanja temeljev.

Znotraj objekta se pojavlja jeklena in lesena konstrukcija, ki nosi armiranobetonsko ploščo nad pritličjem. Konstrukcija je v celoti neprimerno zasnovana in nevarna. Plošča ni ustrezno povezana v obodno zidovje.

V nadstropju je izvedena lesna konstrukcija proti ostrešju (konstrukcija nad 1. nadstropjem). Konstrukcija ni vzdrževana in je deloma uničena zaradi zamakanja.

POSLIKAVE

S sondiranjem smo ugotovili, da je samo stanje SV stene izvoznega stolpa v nadstropju v slabem stanju. Prisotne so poškodbe kot je luščenje barvne plasti, pulverizacija oz. prašenje barvnih pigmentov in podmehurjenost barvne plasti. Prisotno je tudi razplatenje med plastmi. Posledično te plasti odpadajo. Vzrok za razpad materialov je v nezasteklenih oknih SV fasade, ki vplivajo na to, da ima meteorna voda direkten dostop do ostenij.

LES

Vrata: Les je v dokaj dobrem stanju, prisotne so večje in manjše mehanske poškodbe, lesnih insektov in gliv pa ni moč zaznati.

Okna (nadstropje): Nekoč sta se tu nahajali dve okni, od katerih se je v manjšem obsegu ohranilo le eno (zunanji del okna). Od drugega sta ostala le podboja.

Okna (podstrešje): Na podstrešju se tik pod slemenom na V in Z strani nahajata dve manjši dvokrilni okni s štirimi polji na krilo. Okna so solidno ohranjena. Les je v dokaj dobrem stanju, prisotne so večje in manjše mehanske poškodbe, lesnih insektov in gliv pa ni moč zaznati.

Leseni plohi med tračnicami: Les je mehansko precej poškodovan, lesnih insektov in gliv pa ni moč zaznati.

Tramovi ob dvigalu: Les je v dokaj dobrem stanju, prisotne so večje in manjše mehanske poškodbe, lesnih insektov in gliv pa ni moč zaznati.

Lesena tla s tramovno podkonstrukcijo in ostrešjem (na podstrešju): Les je v dokaj dobrem stanju, prisotne so večje in manjše mehanske poškodbe, lesnih insektov in gliv pa ni moč zaznati.

PRIZIVNICA (SPOMENIK)

MEHANSKA ODPORNOST

Enoetažni objekt, zidovi iz polne opeke, lokalno prezidave z votlo opeko in betonskimi zidaki. Leseno dvokapno ostrešje pokrito s pločevino in lesen strop. Izvor stavbe iz prve polovice 19. stoletja.

Pojavlja se prisotnost vlage in manjše razpoke zidovja.

OMETI

Oba objekta sta bila zgrajena pred letom 1898. Tega leta so prenovili le glavno fasado stavbe izvoznega stolpa. Naknadno, v zadnjih letih, so močno posegli v glavno fasado, saj so odstranili vso dekoracijo in naknadno zaprli nekatere odprtine.

Danes so fasade v slabem stanju. Pojavljajo se poškodbe kot so razpoke in odlomi, manjše razvejane razpoke, luščenje in plastenje, madeži zaradi vlage, razbarvanja ...

Poškodbe so nastale predvsem zaradi neprimerne vzdrževanja, neprimernih posegov v stavbo, vlage in atmosferskih vplivov.

LES

Vrata: So solidno ohranjena, prebarvana s svetlosivo oljno barvo, plastično kljuko in železnim okovjem. Les vrat je v zadovoljivem stanju, prisotne so manjše in večje mehanske poškodbe, manjši vpliv lesnih insektov, lesnih gliv pa ni zaznati.

Okna: Pri enem oknu manjkata zunanji krili. Okno je prebarvano z oljno sivo barvo. Les oken je v zadovoljivem stanju, prisotne so manjše in večje mehanske poškodbe, manjši vpliv lesnih insektov, lesnih gliv pa ni zaznati. Okovje je na notranji strani iz medenine na zunanjih krilih pa iz železa.

Veliko notranje okno z vrati in pultom: Vse skupaj je prebarvano z oljno sivo barvo. Les je v zadovoljivem stanju, prisotne so manjše in večje mehanske poškodbe, manjši vpliv lesnih insektov, lesnih gliv pa ni zaznati.

Notranje okno (»v recepciji«): Les je v dokaj dobrem stanju, prisotne so večje in manjše mehanske poškodbe, lesnih insektov in gliv pa ni moč zaznati.

POSLIKAVE

S sondiranjem smo ugotovili, da je samo stanje ostenij prizivnice slabo. Prisotne so skoraj vse poškodbe, katerih vzrok je večinoma vlaga, ki se dviguje s tal, kar je vidno tudi na SZ fasadi. Vidni so madeži vlage (JV stena), različne vrste in nivoji luščenja barvne plasti, pulverizacija oz. prašenje barvnih pigmentov, podmehurjenost barvne plasti in pojavljanje izsoljevanja na barvnih plasteh in ometih. Prisotno je tudi razplatenje, predvsem med starejšimi naključnimi plastmi in finim ometom, ki jim sledi. Posledično te plasti odpadajo. Poškodbe so prisotne predvsem na SZ steni, delno na JV in JZ steni, medtem ko sta SV in JZ predelna stena manj prizadeta območja.

Posamezne sonde, ki razkrivajo poslikave, nam kažejo, da so te v zelo slabem stanju. Njihova ohranjenost se poveča čim dlje so oddaljene od tal. Najslabše ohranjena je najstarejša poslikava (S5 - 10.), ki se pri odkrivanju drobi in posledično odpada, nekoliko bolje je ohranjena modrikasto siva poslikava (S5 - 8., S13 - 9.) in najbolje od treh najmlajša "arhitekturna" poslikava (S5 - 7.). Okrast oplesk, ki je primaren na SZ steni, je ohranjen samo ponekod. Odpadel je najverjetneje že v preteklosti.

STROJNICA (SPOMENIK)

MEHANSKA ODPORNOST

Strojnica je najnovejši objekt Jožefovega stolpa, zgrajen leta 1952. Podatkov o materialih ni, najverjetneje pa gre za opečno in armiranobetonsko enoetažno konstrukcijo z večjo višino prostora.

Objekt je močno razpokan. Zlasti so razpokani parapeti v pritličju med najverjetneje opečnimi stebri, ki so v etažah najverjetneje povezani z AB nosilci.

Proti ostrejšu je izveden raven strop, katerega konstrukcija ni znana.

OMETI

Strojnica je bila na novo zgrajena leta 1952 za potrebe novega električnega izvoznega stroja.

Danes so na fasadah prisotne večje poškodbe, kot so večje vertikalne razpoke, mreža razvejanih razpok, odpadanje in izguba materiala, luščenje, razbarvanje, akumulacije snovi, biološka kolonizacija, biološko rastje, nastanek rje, mehanske poškodbe ... Ob okenskih odprtinah so prisotne velike razpoke.

Vzroki so predvsem v neprimernem vzdrževanju stavbe, talni vlagi, atmosferskih vplivih in posedanju terena.

Poškodbe v notranjosti so manjše. Vidne so razpoke, predvsem ob okenskih in vratnih odprtinah ter na stiku z drugimi objekti. Madeži se pojavljajo v zgornji polovici stene. Verjetno nastali zaradi vdora vode v konstrukcijo - neprimerno urejena streha oz. stik z ostalimi objekti.

LES

Vrata: So solidno ohranjena, prebarvana s svetlosivo oljno barvo, plastično kljuko in železnim okovjem. Les vrat je v zadovoljivem stanju, prisotne so manjše in večje mehanske poškodbe, manjši vpliv lesnih insektov, lesnih gliv pa ni zaznati.

Vhodna vrata: Les vrat je v zadovoljivem stanju, prisotne so manjše in večje mehanske poškodbe, manjši vpliv lesnih insektov, lesnih gliv pa ni zaznati. Kljuge manjkajo.

Okna: Zunanji in notranji deli okna so solidno ohranjeni (so sposobni restavratorskega posega). Les oken je v zadovoljivem stanju, prisotne so manjše in večje mehanske poškodbe, manjši vpliv lesnih insektov, lesnih gliv pa ni zaznati.

Les oken je v zadovoljivem stanju, prisotne so manjše in večje mehanske poškodbe, manjši vpliv lesnih insektov, lesnih gliv ni zaznati.

NAKLADALNA POSTAJA (SPOMENIK)

MEHANSKA ODPORNOST

Nakladalna postaja je kompleksen skeletni armiranobetonski objekt z opečnimi polnili, zgrajen v 50-ih letih prejšnjega stoletja.

Vse kaže, da je horizontalna konstrukcija z drsnimi ležišči deljena na enoetažni zgornji objekt (vhodni nadstrešek) in tri-etažni del objekta z dvema etažama pod nivojem vhodnega nadstreška.

Gradnja je postavljena v strmo hribino. Višinske razlike v temeljenju, s tem povezani posedki temeljev, morebitni pomiki zgornjih plasti ali posedanja rudniških rovov so povzročile velike deformacije konstrukcije, ki se kažejo nazdrskih drsnih ležišč.

OMETI

Postaja je bila na novo zgrajena leta 1956. Delovala je do zaprtja proizvodnje. V konstrukcijo so posegali le enkrat, ko so naknadno vzpostavili odprtino za prenos lesa.

Fasade so v slabem stanju. Vidne so poškodbe, kot so odpadanje in izguba materiala, platenje, madeži, biološka kolonizacija, mehanske poškodbe (grafiti). Prihaja celo do zlomov na elementih nosilne skeletne konstrukcije.

Vzroki so predvsem v posedanju terena, neprimernem vzdrževanju po zaprtju, atmosferskih vplivih.

Leseni plohi med tračnicami: Les je mehansko precej poškodovan, lesnih insektov in gliv pa ni moč zaznati.

Ostrešje: Les je v dokaj dobrem stanju, prisotne so večje in manjše mehanske poškodbe, lesnih insektov in gliv pa ni moč zaznati.

Pragovi pod tračnicami: Narejeni so iz hrastovega lesa (*Quercus* spp.), dimenzije cca. 850 x 14 x 10 mm. Les je v dokaj dobrem stanju, prisotne so večje in manjše mehanske poškodbe, lesnih insektov in gliv pa ni moč zaznati.

Polkna: So v precej slabem stanju. Sedem je ohranjenih, štiri pa manjkajo.

KOVAČIJA (SPOMENIK)

MEHANSKA ODPORNOST

Kovačija je sprva služila kot izvozna postaja, v 50-ih letih prejšnjega stoletja pa je bila stavba močno prezidana in preurejena v kovačijo.

Zgrajena je v strmo hribino. Spodnji del je originalen, zidan iz kamna in delno zasut. Nad starim delom je na nivoju vhoda iz zgornje strani izvedena AB plošča z nosilci, nad njo pa novo pritličje in nadstropje, ki obsega le del tlorisa.

Zgornji del je grajen iz polne opeke. Morda so izvedene tudi kakšne armiranobetonske vezi, ki pa z dosedanjimi sondiranjmi niso bile potrjene. Armiranobetonska je plošča nad pritličjem in nadstropjem. Na zgornji strani je k osnovnemu objektu na nivoju pritličja dozidana še enoetažna odprta skeletna konstrukcija. Ostrešje je leseno, delno naslonjeno na AB ploščo.

Objekt je je močno razpokan, kar je posledica posedanja temeljev, lahko pa tudi premikanja zgornjih plasti brežine v preteklosti. Skeletni prizidek na zgornji strani objekta je močno deformiran in mu grozi porušitev.

OMETI

Objekt je bil adaptiran leta 1957. Takrat so ga povišali za eno nadstropje in vzpostavili nove odprtine. Naknadno, leta 1964, so mu dodali zidan prizidek in nadstrešek, ki sloni na AB stebrih. Lesen nadstrešek, dodan v zadnjih dvajsetih letih, se nahaja ob SV fasadi, na najnižjem nivoju.

Danes so fasade, predvsem JZ fasada, zelo poškodovane. Pojavljajo se velike, razvejane razpoke, material odstopa, odpada, barvne plasti se luščijo. Vidni so tudi madeži - razbarvanje, akumulacije snovi, biološke in mehanske poškodbe.

Vertikalne razpoke se pojavljajo tudi na stiku objekta s prizidkom.

Vzroki so predvsem v posedanju samega terena, neprimernih adaptacijah, neprimernem vzdrževanju fasad ter atmosferskih vplivih.

LES

Vhodna vrata: So slabo ohranjena. Les vrat je v zadovoljivem stanju, prisotne so manjše in večje mehanske poškodbe, manjši vpliv lesnih insektov, lesnih gliv pa ni zaznati. 1 kos

Notranja vrata: So solidno ohranjena. Les vrat je v zadovoljivem stanju, prisotne so manjše in večje mehanske poškodbe, manjši vpliv lesnih insektov, lesnih gliv pa ni zaznati.

Okna: Zunanji in notranji deli okna so solidno ohranjeni (so sposobni restavratorskega posega). Les oken je v zadovoljivem stanju, prisotne so manjše in večje mehanske poškodbe, manjši vpliv lesnih insektov, lesnih gliv pa ni zaznati.

Tip 2 – Zunanji in notranji deli okna so solidno ohranjeni (so sposobni restavratorskega posega). Les oken je v zadovoljivem stanju, prisotne so manjše in večje mehanske poškodbe, manjši vpliv lesnih insektov, lesnih gliv pa ni zaznati.

Tip 3 – Zunanji in notranji deli okna so solidno ohranjeni (so sposobni restavratorskega posega). Les oken je v zadovoljivem stanju, prisotne so manjše in večje mehanske poškodbe, manjši vpliv lesnih insektov, lesnih gliv pa ni zaznati.

JEKLENI STOLP

KOVINA

Jekleni stolp je v dobrem stanju, na nekaterih delih se pojavljajo manjše poškodbe, kot so korodiranje, luščenje barve in nabiranje umazanije. Leta 2002 so ga speskali in na novo zaščitili s pokrivo barvo.

Ognjišče je v slabem stanju. Dimniška tuljava je videti novejša kot ognjišče.

Kovane številke so v slabšem stanju. Kovina korodira in pri številki 6 manjka kos. V preteklosti so bile del glavne fasade. Ostanki ometa so še prisotni na zadnji strani številk.

UPRAVNA ZGRADBA

Stavba je v relativno dobrem stanju. Potrebna je izvedba sanacije posameznih nosilnih elementov in energetska sanacija.

GARDEROBE IN KOPALNICE

MEHANSKA ODPORNOST

Objekt garderob je bil zgrajen v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Konstrukcijo najbrž sestavljajo betonski temelji ter opečni zidovi in slopi, povezani s posameznimi armiranobetonskimi vezmi.

Objekt ima visoko pritlično etažo prekrito z dvokapno streho.

Zidovi so močno razpokani, vidne so sledi posedanja temeljev, mestoma objekt deluje nevaren.

TRANSFORMATORSKA POSTAJA

Trenutno v uporabi kot vadbeni objekt PGD Idrija. V slabem stanju, statično neustrezna.

5. RAZVOJNE USMERITVE

5.1. Dosedanje aktivnosti in predlogi

Leta 2017 je Matevž Straus (takrat Občina Idrija) pripravil pregled in refleksijo obstoječih idejnih predlogov, razmišljanj, diplomskih nalog in idej, na kar se v pričujočem dokumentu tudi opiramo.

2012: ODKUP IN DELO STROKOVNE SKUPINE

V letu 2012 je Občina Idrija celotno območje odkupila od Rudnika živega srebra Idrija – v zapiranju z namenom usmerjanja programskega razvoja objektov in območja na celosten, nerazdrobljen način. Z nakupom se je želelo preprečiti razprodajo posameznih objektov in območje nameniti za javne namene.

S tem namenom je bila leta 2012 oblikovana strokovna skupina za revitalizacijo območja (Sklep župana o imenovanju strokovne skupine – Revitalizacija Jašek »Delo«, z dne 27. 8. 2012, št. 620-0001/2010-111) – ta skupina je pregledala večino dotedanjih pobud in razmišljanj, podala nekaj novih idej ter zbirala in usklajevala pripravo geoloških načrtov, konzervatorskega načrta, arhitekturnih posnetkov, popisov nepremične dediščine, ureditev okolice, starih fotografij ...

Glavnina naloge je nastajala v sodelovanju med Občino Idrija, Rudnikom živega srebra Idrija d.o.o. – v likvidaciji, Mestnim muzejem Idrija, Centrom za idrijsko dediščino in Geoparkom Idrija, v strokovni skupini pa so sodelovali Mojca Remškar Planinc (Občina Idrija), Maja Majnik (Občina Idrija), Miran Podobnik (Občina Idrija), Sanja Marija Pellis (Center za idrijsko dediščino), Simon Bizjak (Občina Idrija), mag. Dušan Kramberger (Usklajevalni odbor za Dediščino živega srebra, Almadén, Idrija), Ivana Leskovec (Mestni muzej Idrija), Anton Zelenc (Mestni muzej Idrija), Uroš Eržen (Rudnik živega srebra d.o.o. – v likvidaciji), Martina Peljhan (Rudnik živega srebra d.o.o. – v likvidaciji).

Vsebinska izhodišča za delo strokovne skupine so bila ohranjanje lastnine območja in objektov s strani Občine Idrija vsaj do zaključka prenove območja, podrejanje rabe in posegov varstvenemu režimu, vključevanje podatkov o monitoringu v poročilo o stanju, pregled in varna hramba predmetov na območju, faznost prenove, razdeljevanje območja na več podenot, povezanost območja s sosednjimi območji (do Mejce, Rak in Barbar), identificiranje potreb območja za njegovo polno uporabnost, preučitvi možnosti izvajanja javnih prireditev na območju, možnih lokacijah in posegih za ta namen, vključitev parkirnih površin za avtobuse, izdelava naloge na način, da je omogočeno kasnejše projektiranje objektov in zunanjih površin, možnost prijave posameznih projektnih sklopov na razpise, izdelava poslovnega načrta.

Za območje je bilo do leta 2012 predlaganih več programov:

- turizem (TIC, hostel, hotel, kamp),
- gostinstvo (restavracija, kuhinja na prostem),
- površine za mirujoč promet,
- prostor za opravljanje dejavnosti javnih zavodov, organizacij, društev (Center za idrijsko dediščino, Geopark Idrija, Mestni muzej Idrija, ZAL – zgodovinski arhiv v Ljubljani, enota v Idriji ...),
- prireditveni prostor (zunanje površine),
- razstavni prostori za predstavitev kulturne dediščine (prikazni depoji - v povezavi z dejavnostjo MMI),
- poslovni prostori za oddajo zasebnikom (v povezavi z dejavnostjo Geoparka Idrija in partnerske mreže)

- izobraževalno središče,
- mladinski center,
- šport in rekreacija (npr. plezalna stena),
- konservatorsko-restavratorska delavnica,
- delovanje domačih društev, sploh npr. kulturnih, športnih in turističnih
- podjetniški inkubator,
- ureditev in prikaz zbirke o naravnih vrednotah in idrijskem naravoslovju.

Zaradi časovnih ali finančnih ovir strokovna skupina ni izdelala vseh gradiv. Zaključno fazo tako predstavlja v gradivih priložen dokument (št. 620-3/2012-19).

2013: ODLOČITEV IN SMERNICE

Strokovna skupina je v letu 2013 za vodilo pri nadaljnjem urejanju območja sprejela kot najbolj smiselno umestitev sedeža zavoda CID na območje Jožefovega jaška, saj to omogoča združitev upravljanja objektov na območju z izvajanjem programov (npr. sprejem in vodenje obiskovalcev, prodaja izdelkov partnerjev Geoparka, vodenje in izvajanje izobraževalnih vsebin Geoparka Idrija ...) Poleg tega bi nekateri prostori bili na voljo drugim javnim zavodom ali drugim partnerjem Geoparka Idrija.

Poleg tega so bili v osnutku predlagane smernice:

- območje Jožefovega jaška se uredi za namen vstopne točke v Idrijo,
- na območju se ohrani in prezentira ohranjena premična in nepremična dediščina, skladno s smernicami ZVKDS OE NG in izdelanim konservatorskim načrtom,
- dodatno se izdelata muzeološki program za prezentacijo premične dediščine na območju Jožefovega jaška,
- v Jožefov jašek se umesti sedež javnega zavoda Center za idrijsko dediščino z Geoparkom Idrija,
- uredi se prikaz naravoslovne dediščine in zelene površine za izobraževalne namene,
- uredi se sprejemni (informacijski center) za obiskovalce, kar vključuje tudi predstavitev Geoparka Idrija,
- ohrani se Scopolijev spominski vrt in razmisli o celostni ureditvi zelenih površin v okolici Jožefovega jaška v Scopolijev park,
- zunanje površine (vhodni prostor do prizivnice) se nameni za organizacijo kulturnih prireditev.

2013–2017: OBDOBJE STAGNACIJE IN ISKANJE PROSTOROV DRUGJE

Po letu 2013 je bilo območje osnovno vzdrževano, zaradi občasnih vlomov, kraj in vandalizma se je povečalo varovanje, ki pa kaznivih dejanj ni povsem preprečilo. Del manjših predmetov (delovna oprema, table z napisi, orodja, dokumentacija ...) je bil z namenom preprečevanja kraj odvzet iz prvotnih prostorov in deponiran v provizorična skladišča v upravni stavbi. Do večjih investicij ali realizacije v projektni nalogi zastavljenih rešitev ni prišlo zaradi finančnih in kadrovskih omejitev.

V letih 2013–2017 so zato nekateri programi, sprva mišljeni za to območje, ob odsotnosti nadaljnjih aktivnosti na območju Jožefovega jaška dobili prostor drugje, s čimer slednje se je vizija iz 2013 izkazala za neuresničljivo:

Center za idrijsko dediščino in Geopark Idrija delujeta v prostorih nekdanje gostilne Nebesa (Prelovčeva 5) ter v pisarnah na Prelovčevi 2. S selitvijo CID so se prostori objekta Nikolaja Pirnata sprostili za nadaljnjo razvoj mladinskih, izobraževalnih in mladinskih turističnih aktivnosti (hostel, mladinski center, pisarne mladinskih društev). Umestitev mladinski aktivnosti na območje Jožefovega jaška tako ni več smiselna.

Turistično-informacijski center se je iz prostorov jaška Inzaghi preselil sprva na Mestni trg, v prostore nekdanje gostilne Pri Črnem Orlu, nato pa v objekt Nebesa (glej zgoraj), kjer deluje ob Centru za obiskovalce Geoparka Idrija. Umestitev turistično-informacijskega centra na območje Jožefovega jaška tako ni več smiselna.

Na območju topilnice je Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija uredil Topilnico Hg z razstavo Od rude do kapljic živega srebra. S tem se je v mestu vzpostavila nova turistična točka, v spremljevalnih prostorih pa je mogoč razvoj v smeri znanstvenega centra za živo srebro. Umestitev dodatnih muzejskih razstav na območje Jožefovega jaška tako ni več smiselna.

Podjetniški inkubator/coworking prostor se je oblikoval v prostorih nekdanje rudniške uprave na Arkovi ulici v prostorih podjetja FMR, kar omogoča programske in razvojne povezovanje. Umestitev podjetniškega inkubatorja na območje Jožefovega jaška zato ni več prioriteta.

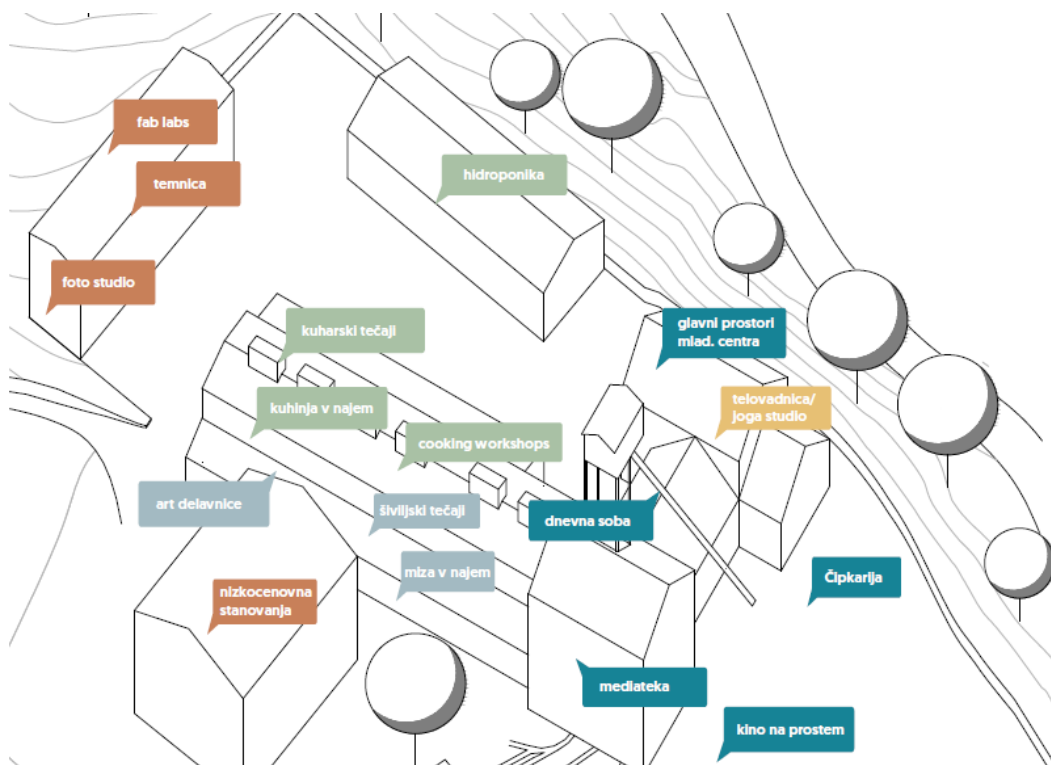
Med letoma 2013 in 2017 tako območje Jožefove jaška ostane kot »nedefiniran« prostor, zato v tem obdobju nastane več predlog in idej (diplomsko delo Primoža Pavšiča, seminarsko delo Urške Škrap, urbanistična delavnica TBI: mladi, mesto in dediščina, t.i. Rudarski projekt). Za samo območje je bilo med letoma 2013 in 2017 predlaganih več dodatnih programov, ki v 2012 niso bili popisani:

- kamp,
- kuhinja na prostem,
- mladinski center,
- umetniški ateljeji, rezidence in delavnice,
- soba pobega (»pobeg iz rudnika«).

Na območju je v tem obdobju potekalo več javnih dogodkov, tako manjših (npr. razstave v okviru TBI: mladi, mesto in dediščina) kot večjih (Čipkarija 2015 in 2016, koncert Godbenega društva rudarjev Idrija). Prostor se je v mestu izkazal za najbolj primeren, saj je območje dovolj veliko in ga je relativno enostavno zamejiti v primeru zaračunavanja vstopnin. Veliki prostori garderob ob izvozni postaji so se izkazali tudi kot primerni za organizacijo kontekstualnih razstav.

Vizualizacija rešitve iz diplomske naloge Primoža Pavšiča ⁵

Prikaz vsebin iz seminarskega dela Urške Škrap ⁶

2017–2021: HITRO NAZADOVANJE IN RAZVREDNOTENJE DEDIŠČINE

Kulturne vsebine so se iz območja jaška umaknile leta 2018, ko je bila sprejeta odločitev, da Komunala Idrija na platoju pred objekti uredi (sicer začasno) skladišče posipnih materialov.

Kljub začasnosti skladišče zaradi iskanja nadomestne lokacije do leta 2022 ostane, s čimer se razvrednotenje in uničevanje kulturne dediščine nadaljuje.

Na območju imajo danes prostore gasilci (vadbeni prostori), modelarji (poligon), taborniki (skladišče), Komunala Idrija (skladišče), Občina Idrija (skladišče), Krajevna skupnost Mesto Idrija (skladišče).

Na splošno se med občani širi zavest o območju in s tem njegov simbolni pomen. Ker je območje še eno zadnjih »nedotaknjenih« rudniških območij, vzbuja vedno večje zanimanje in spomine na delo in življenje z rudnikom.

2021–2022: PONOVO TEHTANJE PROGRAMSKE ZASNOVE IN PILOTNE AKTIVNOSTI

Ob koncu leta 2020 se je ponovno formirala manjša delovna skupina (Lenka Grošelj, Katja Martinčič, Primož Pavšič, Matevž Straus) z namenom, da se revidira dosedanje delo, doreče nove smiselne vsebine, pa tudi finančni in časovni okvir za prenavo.

Poleg priprave pričujočega načrta in dokumenta je bila skupina uspešna na dveh razpisih, in sicer manjšem – Climate Action in Alpine Towns v organizaciji društva Alpsko mesto leto pod švicarskim predsedstvom, ki je namenjen revitalizaciji in ponovni ozelenitvi nekdanjih industrijskih območij, ter na Javnem razpisu za izbor kulturnih projektov na področju nepremične kulturne dediščine, ki ga je razpisalo Ministrstvo za kulturo z namenom vlaganja v obnavo kulturne dediščine.

Prvi razpis je omogočil izvedbo manjših aktivnosti v poletnem času (čiščenje stavb in okolice, gradnja odra pod lipo, vodeni ogledi kompleksa, delavnice in predavanja), drugi pa prenavo oken, vrat in strehe na objektu izvozne postaje, ki je še v teku. Konec leta 2021 je bil naročen tudi projekt za prenavo gospodarske javne infrastrukture na celotnem območju – šele to bo omogočilo tudi celovito prenavo posameznih objektov. Ker niso vse stavbe v kompleksu spomeniki, zanje veljajo različne stopnje varovanja glede na konservatorski načrt in posledično različna pravila pri prijavah na razpise. Skupaj s spremenljivo zakonodajo je prenavo Jožefovega jaška kompleksna in zahtevna naloga.

5.2. Razvojni izzivi in potenciali območja

Jožefov jašek in neposredna okolica se soočata s številnimi izzivi, ki jih je s projektom potrebno nasloviti. Najbolj ključni izzivi so:

Povezljivost s sosednjimi območji: Območje je fizično in mentalno zamejeno, povezave, ki so nekoč služile za dostop s težko mehanizacijo, pa so se spremenile v ulice znotraj stanovanjskih sosesk in sprehajalne poti. Zaradi slednjega je ključen izziv, ki ga je potrebno nagovoriti, ureditev dostopov, ki ne motijo okoliškega življenja in predstavljajo prijazen in hiter dostop iz drugih mestnih predelov.

Obsežnost območja: Z 8200 m² je območje ena večjih neuporabljenih površin v občini in za občino z 10.000 prebivalci in omejenim številom uporabnikov predstavlja obsežen izziv. Rešitev mora zato podati odgovore, kako prostor oživljati – zavedajoč se organizacijske, finančne in človeške omejitve občine.

Dolgoletna zapuščenost: Večletna neuporaba in vandalizem sta na objektih pustila sledove – tako v fizičnem smislu kot v zavesti prebivalcev. Območje je ostalo brez osnovne infrastrukture.

Nasprotujoča si programska pričakovanja: V desetletju od prehoda v občinsko last so številne organizacije in posamezniki v območju Jožefovega jaška videle zelo raznolike programe (od turizma, kulture, izobraževanja do stanovanj). Čeprav nekoč industrijsko območje je danes na obrobju ene mirnejših stanovanjskih sosesk, ki je pozabila na življenje ob industriji. Predlog mora prečesati v desetletju izražena pričakovanja in najti razvojno soglasje z neposredno okolico.

Financiranje: Območje je ujetnik predimenzioniranih ambicij (velik hotelski kompleks, vstopna turistična točka), ki se zaradi pomanjkanja sredstev ne realizirajo. Projekt mora predvidevati faznost, ki tekom razvoja že oživlja in prostor daje v uporabo.

5.3. Foto kolaž

Pogled na kompleks iz Gregorčičeve ulice⁷

Pogled na kompleks iz severozahoda⁸

Pogled na kompleks iz nivoja Rak⁹

Pogled na leseno skladišče¹⁰

5.4. Deležniki

V začetku leta 2021 so bili vzpostavljeni kontakti z 42 potencialnimi deležniki. Cilj je bil predstavitev ideje in preveritev interesa za uporabo prostorov na območju Jožefovega Jaška.

Na povabilo k pogovoru se je na različne načine odzvalo več kot 25 deležnikov:

Organizacije in podjetja: ICRA, ZTI, MCI, Društvo tabornikov RSK Idrija, Prostovoljno gasilsko društvo Idrija, KIŠ, MMI, CUDHg, Zveza borcev, Komunala Idrija.

Društva: VAO, Osminka, Dramatično društvo, Idrija 2020 + ID20, Godbeno društvo rudarjev Idrija, Muzejsko društvo (Pumparke), Neža Pavšič (KUMŠT, Ivanka Nikolaj), Plesni klub, Modelarji.

Obrtniki: Bine Rovtar – orodni kovač, XV. Obzorje, Martina Prestor – Emilija, Urban Šlabnik - Urbani kamp, Urša Pirc - Oblikovanje izdelkov iz gume in tekstila.

Opravljeni so bili trije krogi pogovorov s potencialnimi uporabniki prostorov ter pogovor s sosedi in predstavitev ideje krajevni skupnosti.

Na prvem srečanju so sodelovali Neža Pavšič, Urban Šlabnik, Urška Pirc in Bine Rovtar. Izpostavljene so bile varnostne in tehnične zahteve, ki jih morajo prostori dosegati za normalno izvedbo dejavnosti. Velik pomen prostoru prinaša njegova avtentičnost, zato je le to potrebno ohranjati. Predlagane so bile tudi nekatere dodatne aktivnosti in vizije, npr. kako se Kajzer lahko vključi v že obstoječo turistično infrastrukturo (Frudl špencir, KPZI, razvoj turističnega produkta VR – sprehod med rudarji), vzpostavitev depoja za starinsko pohištvo iz rudarskih hiš, vzpostavitev kuhinje – delavnice, kjer se lahko organizira kulinarčne delavnice (po HACAP standardu), team-buildinge, pop-up kuharske in druge dogodke ... Poudarjena je bila še povezava med tehnologijo, umetnostjo in dediščino ter pomanjkanjem prostora za razvoj sodobne umetnosti v Idriji. Na območju Jožefovega jaška bi lahko organizirali umetniške ateljeje in rezidence, predvsem pa redne razstave, umetniške festivale in gostovanja.

Na drugem pogovoru so sodelovali Tatjana Dizdarevič (CUDHg), Valerija Verhovnik (ZTI in Idrija Izbrano) ter Maša Eržen (MCI). Državni zavod CUDHg ne more vlagati v občinske stavbe, še vedno pa je aktualna pobuda, da se v sklopu prenove uredi hiša naravoslovja in poveča oz. dopolni Scopolijev spominski vrt, ki se že nahaja ob območju Jožefovega jaška. Zanimiva bi bila tudi nadgradnja spominskega v botanični vrt. Zavod za turizem opozarja predvsem na vprašanja turistične ponudbe v kontekstu mesta – kako bo območje privabljalo turiste in dopolnilo obstoječo ponudbo? ZTI predlaga organizacijo rokodelskih tržnic v pokritih prostorih (npr. Nakladalna postaja), podpira pa tudi idejo o centru prenove (CPU), ki bi lahko funkcioniral pod okriljem podjetja Komunala Idrija. Mladinski center vidi potencial predvsem v organizaciji občasnih dogodkov za večje število ljudi (npr. koncertov za 500 obiskovalcev), pa tudi v razvoju in dopolnitvi športne infrastrukture v mestu. Možnost za sodelovanje pri prenovi vidijo v organizaciji delavnic z mednarodnimi prostovoljci (Solidarity Corps), ki so jih že izvajali na objektu Mladinskega centra (Dijaški dom Nikolaja Pirnata), kar bi povečalo tudi prepoznavnost območja na mednarodnem nivoju.

Na tretjem sestanku so bili prisotni Borut Hvalec (Dramatično društvo), Jakob Jež in Damjan Lampe (GDRI), Urban Kodela in Matic Ozebek (VAO) ter Polona Lampe (Plesni klub Idrija). Gospod Hvalec je izpostavil izobraževalni potencial območja in pomen odprtega, interaktivnega prostora ter možnosti za raziskovanje, razvoj naravoslovja in znanosti, družboslovja in umetnosti. Idrija bi lahko postala mednarodni center za nadarjeno mladino. Godbeno društvo rudarjev Idrija si želi novih prostorov, saj imajo trenutno premajhne, težave pa se porajajo tudi z logistiko, s kombinacijo programov, s parkiranjem vadečih in hrupom, ki ga povzročajo. Želijo si kvalitetnega vadbenege prostora in varnih skladišč za instrumente, ki so tudi lahko dostopna, predvsem pa inspirativnega okolja za umetniško

ustvarjanje mladih glasbenikov. Njihovi prostori morajo biti strogo ločeni in varovani, saj imajo v lasti kar nekaj drage opreme in instrumentov. Plesni klub bi z veseljem uporabljal novo večnamensko dvorano.

Dne 18. 2. 2021 so se ZOOM predstavitve idejne zasnove udeležili bližnji sosedi (Matjaž Kerček, Milena Kumer, Mateja Zelenc, Mitja Zelenc, Peter Rus, Martina Vidmar, Peter Vidmar, Matjaž Velikajne, Jelka Pirih, Miha Tratnik Bajc, Silvester Bajc).

Glavna pomisleka udeležencev sta se nanašala na hrup in promet. Želijo si, da bi glede dejavnosti poiskali kompromis in določili (pisna) pravila o javnem redu in miru ter uporabi javnega prostora. Želijo si, da se čim prej zaustavi vandalizem na območju in propadanje dediščine ter da se območje primerno ohrani in prezentira.

Podanih je bilo nekaj idej o mogočih programih za območje, kot so npr.: tekaška proga, oskrbovana stanovanja, dnevni center, plezalna stena, soba pobega.

Sosedje so po predstavitvi na občino naslovili še vprašanja glede hrupa, prireditev, vadbenih prostorov za glasbene skupine, financiranja prireditev, financiranja ekipe za koordinacijo aktivnosti, dogodkov, spremembe namembnosti. V marcu so predložili še pisna stališča in predloge:

- nasprotovanje velikim in hrupnim nočnim koncertom,
- nasprotovanje obrtem s stroji, ki povzročajo hrup in vibracije,
- ustrezna regulacija prometa,
- ustrezen nadzor območja,
- letni kino, gledališče na prostem, umirjeni koncerti,
- notranja umirjena kavarna, postavljena proti vstopni točki z Rak,
- ohranitev namembnosti območja v OPN,
- izgradnja večnamenske kulturne dvorane,
- izgradnja turističnega kompleksa s sobami in apartmaji,
- izgradnja stanovanj za mlade družine ali oskrbovana stanovanja za starejše občane.

Druge ideje in pobude, ki so bile podane v pisni obliki, zajemajo še:

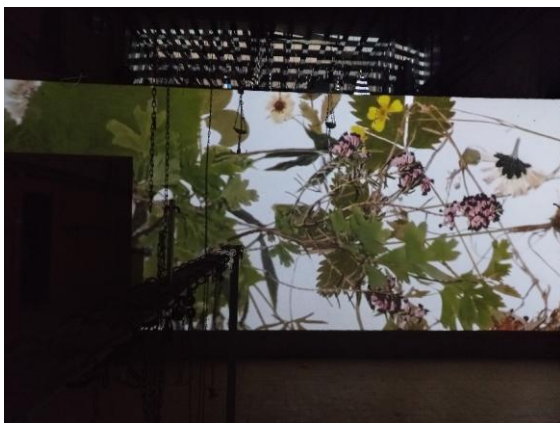
- Upravljanje območja "in situ", nujna vzpostavitev programskega vodenja.
- Ureditev multifunkcijskega prostora, ki bo v souporabi vseh organizacij na območju in drugih gostov.
- Razstavni prostori (show room) obrtnih in umetniških izdelkov, ki bi nastajali na območju Jožefovega jaška oz. Občine Idrija.
- Organizirana vodenja in ogledi največjega rudniškega jaška.
- Ureditev prostora za organizacijo festivalov in prireditev (npr. Festival industrijske kulture).
- Vzpostavitev centra eksperimentov za namen razvoja in raziskav pojavov, kulture in materialov vezanih na idrijsko raznoliko kulturno in industrijsko dediščino.
- Kino na prostem in programi za mladino v odprtem prostoru.
- Iskanje zasebnega investitorja, ki bi v območje prinesel nekaj stalnih vsebin.
- Ureditev delavnic in pisarniških prostorov za dolgotrajni najem, ki bi omogočal lokalnim društvom delovanje in vzdrževanje prostorov.
- Organizacija tradicionalnega letnega taborniškega kresovanja in vzpostavitev koncepta v zameno za koriščenje skladiščnih prostorov na območju.
- Ohranjanje aktivnosti PGD Idrija v trafo postaji, ki se preureja v vadbeni poligon, tega pa v končni fazi lahko koristijo tudi druga društva.
- Organizacija izobraževalnih dogodkov in srečanj z mednarodnimi projektnimi partnerji.

- Nujna je ureditev muzejskih depojev v izmeri 1000 m².
- Ureditev prostorov, namenjenih glasbeni zgodovini in sedanosti Idrije, promociji, podpori in razvoju glasbenih talentov.

V času izvedbe poletnih delavnic na lokaciji julija 2021 so bila organizirana popoldanska vodstva po objektih in predstavitve nove programske ideje, ki je nastala na podlagi prejšnjih razgovorov. Voden ogled je bil izveden za sosede, za društva in druge deležnike ter za javno upravo in krajevno skupnost.

Izvedba prvega dela projekta Climate Action in Alpine Towns, 2021, vir: Občina Idrija.

Pilotna izvedba dogodka Lamparna 2021, video mapping (Beam Team in Črt Trkman):
<https://www.youtube.com/watch?v=w9Hkt7slx8k>, vir: Občina Idrija.

5.5. Referenčni projekti

Manifattura Tabacchi, Firenze

Nekdanja tobačna tovarna, ki je v Firencah obratovala od 1940 do 2001 in na 6 hektarjih s 16 objekti (110.000 m²) zaposlovala 1400 delavcev, se oživlja z mešanico novih komercialnih površin, delavnic in ateljejev za kreativne industrije, pisarne in prostore za so-delo, izobraževalne programe, gostinstvo in nastanitve ter parkirišča. Projekt se razvija v partnerstvu med banko (CDP Immobiliare) in nepremičninsko družbo (Aermont Group).

Ključne referenčne kakovosti projekta:

kombinacija tržnih in javnih programov,
jasen poslovni načrt za dolgoročno financiranje projekta,
dedicirana strokovna ekipa, ki upravlja z oživiljanjem.

Več: <https://www.manifatturatabacchi.com/en/>

S Strijp, Eindhoven

Philipsova proizvodnja žarnic iz 1928 v Eindhovnu se po selitvi Philipsa razvija skozi več razvojnih faz. Pričeli so s pionirskimi organizacijami, ki niso zahtevale drastičnih posegov v obstoječo strukturo: klubi in lokali, pokrit skate park, tržnice s kmetijskimi proizvodi in umetniškimi deli, hostel, festivali, ateljeji in studii. Revitalizacija trenutno vključuje tudi številne trgovine, različna podjetja, stanovanjske površine (lofte) ter akvaponično pridelavo zelenjave, sadja in rib. Del dolgoročne vizije je tudi novogradnja stanovanjskih in pisarniških objektov. Tekom celotnega razvoja je velik poudarek na svetlobnih instalacijah, ki nekdanjo rabo povezujejo s sedanjo.

Ključne referenčne kakovosti projekta:

- večfaznost projekta (začeni s programi, ki ne zahtevajo večjih investicij),
- umeščenost v strateški razvoj celotnega mesta (kreativne industrije, specifično industrijski dizajn),
- privabljanje mladih podjetnikov in kreativcev iz metropolitanskih območij (Amsterdam, Rotterdam).

Več: <https://strijp-s.nl/en/>

Carbon 6, Heerlen

Po zaprtju premogovnikov je svoje mesto v Heerlenu našel nizozemski statistični urad, ki pa je prav tako bistveno zmanjšal število zaposlitev. Objekt statističnega urada je po petih letih stagniranja leta 2012 postal dom več kot 130 inovativnih in ustvarjalnih podjetij. Carbon 6 deluje kot prostor za so-delo s skupnimi in individualnimi pisarnami, sejnimi sobami in plesnimi studii.

Ključne referenčne kakovosti projekta:

- jasen poslovni model,
- velika količina podjetij v manjšem mestu (90.000 prebivalcev).

Več: <https://carbon6.nl/>

Dolni Vitkovice, Ostrava

Območje premogovnika in proizvodnje jekla (1828–1998) v Ostravi se je v le nekaj letih spremenilo v izobraževalno, kulturno, družbeno stičišče, ki presega meje mesta. Na območju najdemo tehnično-izobraževalni center, avditorij, plesne studije, večnamenske prostore ob jeklarskih in rudarskih napravah, razgledni stolp, notranja otroška igrišča, muzej in atraktivne zunanje površine.

Ključne referenčne kakovosti projekta:

- pomembna osredotočenost na izobraževalne vsebine in programe za najmlajše,
- umeščanje programov ob bok avtentičnim napravam,
- nudenje prostorov zunanjim organizatorjem (zasebnih/javnih) dogodkov.

Več: <https://www.dolnivitkovice.cz/en/>

Kohlenwäsche Zollverein, Essen

Območje 100 hektarjev, del UNESCO svetovne dediščine, velja za zgled revitalizacije nekdanjih industrijskih območij. Znotraj separacije Zollverein Kohlenwäsche sta na 12.000 m² center za obiskovalce in muzej Porurja, ki z rabo svetlobnih instalacij in novih elementov ustvarjata navdušujoče prostore.

Ključne referenčne kakovosti projekta:

- izjemna arhitektura in raba osvetlitev.

Več: <https://www.zollverein.de/>

Matadero Madrid, Madrid

Nekdanje površine in objekte madridske klavnice danes služijo kulturnemu in ustvarjalnemu namenu in gostijo številne razstave, igre, festivale, koncerte, filme, konference, delavnice, umetniške rezidence in izobraževalne programe. Območje ponosno upravlja in vodi madridska občina.

Ključne referenčne kakovosti projekta:

- vodenje in podpora s strani madridske občine,
- javni programi in javne odprte površine, ki delujejo kot družabni parkovni prostor.

Več: <https://www.mataderomadrid.org/en>

6. VIZIJA RAZVOJA

»Idrija je petsto let živela od svojega rudnika. Naslednjih petsto let bo morala živeti od drugih dejavnosti, lahko pa tudi od svoje poltisočletne preteklosti.« - Sandi Sitar (1994) v Milan Božič in Silvij Jereb (2000).

Svetovno prepoznana premična in nepremična dediščina, znanje, ki se je v Idriji razvijalo, kopičilo in ohranjalo, ter idrijski ljudje so izjemen potencial za razvoj novih raziskovalnih in ustvarjalnih dejavnosti. **Jožefov jašek je bil od svojega odprtja dalje vedno prostor dela, ustvarjanja.** Tudi prihodnja raba bi slednje morala spoštovati – a za razliko od fizičnega dela v primarnem sektorju industrijske družbe, bi pri prihodnji rabi šlo za **ustvarjalno in intelektualno delo v kvartarnem sektorju post-industrijske družbe.** Jožefov jašek namenjamo **rudarjenju 21. stoletja – kreativnim in kulturnim industrijam.**

Kreativne in kulturne industrije uspevajo ob koncentraciji – večja je koncentracija, več koristi imajo udeleženi ustvarjalci. Namen predlaganega projekta je tako **ustvariti pogoje za razvoj kulturnih in kreativnih industrij**, najsi gre za delavnice umetnostne obrti in rokodelstva, studie za umetniško-raziskovalne projekte, glasbene in neglasbene dogodke, vadbene prostore glasbenih skupin, restavratorsko-konservatorske delavnice, izobraževalne programe, mednarodne projekte in gostovanja, razstavne depoje ... ob spremljavi gostinske ponudbe in nastanitvev ter drugih servisnih programov.

Da bi območje pritegnilo obiskovalce in bilo obiskano preko celotnega dne ter v vseh sezonah, mora vendarle ustvariti raznolikost ponudbe. Le-ta mora nagovarjati različne družbene, interesne in starostne skupine, pri čemer ne želimo zasledovati načela množice dejavnosti, temveč načela izbranih dejavnosti, ki s svojimi programi nagovarjajo raznolikost.

Kot kompatibilne dejavnosti vidimo predvsem:

- prireditveni prostor za dogodke na prostem,
- prenova odpadnih kosov pohištva in opreme (t.i. »center prenove«),
- razstavni prostori (pokriti in na prostem),
- vadbene prostore za glasbene skupine,
- delavnice umetnostne obrti in rokodelstva,
- umetniški ateljeji in studii,
- pisarne organizacij iz področja kulturnih in kreativnih industrij,
- fleksibilna, občasna gostinska dejavnost ,
- prodajno-razstavni-delovni prostori za kreativne industrije,
- skladiščenje, varovanje in raziskovanje premične dediščine v razstavnih muzejskih depojih,
- prezentacija nepremične in premične dediščine in situ,
- restavratorsko-konservatorska delavnica za tehniško dediščino s specialističnimi izobraževalnimi programi in programi za širšo javnost (t.i. »outreach program«),
- začasna nastanitvev udeležencev izobraževanj, gostujočih strokovnjakov, umetnikov (»artist-in-residence«, »research placement«),
- vstop v naravno zaledje Idrije in predstavitevno-izobraževalne vsebine o idrijski botaniki (v navezavi na sprehajalne (naravoslovne) poti, Scopolijev vrt, razstavo o idrijskih naravoslovcih, raziskovalna botanična dejavnost) ,
- začasne parkirne površine.

Predvidena programska shema je prikazana v spodnji shemi.

Predvidena programska shema:

- 1_Center prezentacije in reinterpretacije dediščine (spomenik)
- 2_Knjigarna/kavarna (spomenik)
- 3_Prezentacija dediščine z VR tehnologijo (spomenik)
- 4_Nova peš povezava med nivoji, pokrita tržnica/galerija (spomenik)
- 5_Rokodelske delavnice (spomenik)
- 6_Društvena stavba, umetniška rezidenca, atelje
- 7_Bar in kuhinja
- 8_Večnamenski prostor za seje, prezentacije, delo, druženje
- 9_Vadbeni in klubski prostori GDRI
- 10_Restavratorska delavnica
- 11_Ogledni depoji MMI
- 12_Vadbeni poligon za gasilce
- 13_Hostel
- 14_Scopolijev spominski vrt - razširitev
- 15_Skladišče
- 16_Vstopna INFO točka
- 17_Osrednji prireditveni prostor za večje letne dogodke
- 18_Mini prireditveni prostor
- 19_Terasa za večerne dogodke

Nova programska shema ¹¹

Vizualizacija ureditve prizivnice, Arrea d.o.o., september, 2022.¹²

Vizualizacija ureditve kovačije, Arrea d.o.o., september, 2022.¹³

6.1. Pomen območja

POMEN ZA MESTO

S projektom bo Idrija rešila več kot desetletje trajajoč problem ohranjanja pomembnega dela UNESCO svetovne dediščine ter rešila več prostorskih pomanjkanj za javne, nevladne in zasebne organizacije (muzejski depoji, vadbeni prostori godbenega društva ...) ter ponudila možnosti za nov razvoj, ki bo prispeval k oživljanju mesta.

POMEN ZA OBČINO

Projekt nudi možnost za razvoj novih dejavnosti in koncentracijo ustvarjalcev, kar bo prispevalo k prepoznavnosti in privlačnosti občine. Navezave na podeželsko zaledje (preko lokalnih pridelovalcev in nosilcev kolektivne blagovne znamke Idrija Izbrano) bodo prek novih turističnih in kulturnih vsebin prišle bolj do izraza.

POMEN ZA REGIJO

Projekt bo edinstvena lokacija za razvoj kreativnih in kulturnih industrij v celotni razširjeni Idrijsko-cerkljanski regiji (Logatec – Žiri – Tolmin – Ajdovščina), pa tudi Posočju. Kot tak lahko postane magnet za mlade kreativne podjetnike in ustvarjalce, ki si Idrijo izberejo kot prostor ustvarjanja in bivanja.

POMEN ZA DRŽAVO

Projekt močno prispeva k decentraliziranemu razvoju kreativnih in kulturnih industrij ter povečevanju atraktivnosti perifernih območij za mlajšo populacijo. Z zglednim in postopnim urejanjem in prezentacijo dediščine postajo vzorčni primer obnavljanja in razvoja zaščitene kulturne dediščine.

UNIVERZALNI POMEN

Ohranitev enega pomembnejših elementov UNESCO svetovne kulturne dediščine ter prezentacija v skladu s sodobnimi trendi imata univerzalen, globalni pomen.

6.2. Načrtovane faze razvoja

Jožefov jašek je ujetnik predimenzioniranih predlogov, za katere v lokalnem okolju ni mogoče zbrati niti organizacijskih, kadrovskih niti finančnih resursov.

V želji, da pričujoč predlog ni še eden izmed predimenzioniranih projektov, ki obstane na mrtvi točki že pred začetkom, zato predlagamo postopen, organski razvoj ob sočasnem zasledovanju krovne vizije območja. Predlog vsebuje več korakov, ki jih sestavljajo tako arhitekturno-gradbeni posegi kot organizacijski ukrepi – le sočasno izvajanje obeh tipov aktivnosti pa pelje do zelenega cilja.

	Arhitekturno-gradbeni posegi	Organizacijski ukrepi
Korak 0	<p>Povrnitev stanja na točko pred umestitvijo skladišča posipnih materialov.</p> <p>Reambulacija GN.</p> <p>Rušitev manjših barak in prizidkov.</p> <p>Čiščenje brežin, menjava ograje na mestih, kjer je uničena, in arboristično obrezovanje dreves.</p> <p>Hidrološka študija, geološka in geomehanska študija, študija problematike žgalniških ostankov (po potrebi za projektiranje).</p> <p>Statični pregled objektov z usmeritvami za sanacijo.</p>	<p>Sprejetje konsenza o viziji razvoja območja ter priprava faz razvoja (delovna skupina Občine Idrija).</p> <p>Občasni manjši dogodki na območju (vodeni ogledi, delavnice, manjši koncerti in razstave).</p> <p>Spremljanje razpisov, predpriprava projektov in projektne dokumentacije za prenovo objektov v kompleksu ter redne prijave na aktualne razpise MZK, MZI in druge.</p>
Korak 1	<p>Ureditev osnovne infrastrukturne opremljenosti (voda, elekrika, kanalizacija, meteorne vode, razsvetljava).</p> <p>Ureditev varovanja območja (ograja, video nadzor).</p> <p>Ureditev zunanjih površin (tlakovanje, signalizacija), predvsem za možnosti prirediteljev.</p> <p>Vzpostavitev sanitarij, dostopnih od zunaj, in zaščita objektov pred nadaljnjim propadom.</p> <p>Izvedba osnovnih vzdrževalnih in konservatorskih del.</p>	<p>Izbor organizacije/ekipe, ki bo na podlagi večletnega programa in pogodbe koordinirala aktivnosti na območju ter vključevala druge organizacije/posameznike v rabo prostorov + priprava večletnega organizacijskega in finančnega načrta.</p> <p>Izdelava načrtov za prenovo ožjega območja spomenika.</p> <p>Prvi uporabniki prostorov in zagon aktivnosti (Kovačija, Upravna stavba, Sprejemnica, Garderobe – obrtne delavnice, ateljeji, pisarne, glasbeni dogodki).</p>
Korak 2	<p>Prenova spomeniško zaščiteneh objektov (Kovačija, Šala, Šelštev, Strojnica, Garderobe, Kopalnice).</p> <p>Vzpostavitev novega dostopa preko nakladalne postaje.</p>	<p>Novi uporabniki prostorov in nadaljevanje aktivnosti (gostinski lokal, kuhinja, večnamenska dvorana, vadbeni prostori godbenega društva, ateljeji, trgovine, tržnica).</p>
Korak 3	<p>Rušitev in novogradnja muzejskih oglednih depojev ter rušitev in novogradnja objekta za nastanitve (hostel, rezidence).</p>	<p>Novi uporabniki prostorov in nadaljevanje aktivnosti (muzejski depoji, konzervatorsko-restavratorska delavnica, hostel).</p>

7. VIRI

7.1. Literatura

Jurjec Gurnick, Nataša. 2013. Konservatorski načrt: Idrija – Jožefov jašek. Ptuj.

Sandi Sitar v Božič, Milan in Silvij Jereb. 2000. Kajzer park. Posvetovanje Rudarsko mesto nekoč in danes. Idrijski razgledi 2/2000. Idrija: Mestni muzej Idrija.

Zelenc, Anton. 2013. Razstavljeni in evidentirani predmeti premične dediščini na območju Jožefovega jaška. Idrija.

Žvan, Uroš. 2022. Izjava o statični ogroženosti kulturnega spomenika. Maribor.

7.2. Seznam fotografij in grafik

1. Prikaz lokacije mesta in povezav z drugimi regijskimi središči. Diplomsko delo Revitalizacija vhodnega območja rudniškega jaška v Idriji, Primož Pavšič, 2013.

2. Prikaz lokacije območja. Diplomsko delo Revitalizacija vhodnega območja rudniškega jaška v Idriji, Primož Pavšič, 2013.

3. Dostopi do območja. Diplomsko delo Revitalizacija vhodnega območja rudniškega jaška v Idriji, Primož Pavšič, 2013.

4. Shematski prikaz območja Jožefovega jaška. Delovna skupina: Lenka Grošelj (Občina Idrija), Katja Martinčič (Občina Idrija), Primož Pavšič (Prostorna), Matevž Štraus (ID20).

5. Vizualizacija rešitve iz diplomske naloge Primoža Pavšiča. Diplomsko delo Revitalizacija vhodnega območja rudniškega jaška v Idriji, Primož Pavšič, 2013.

6. Prikaz vsebin iz seminarskega dela Urške Škrap.

7. Pogled na kompleks iz Gregorčičeve ulice. Foto: Jasna Kofol.

8. Pogled na kompleks iz severozahoda. Foto: Jasna Kofol.

9. Pogled na kompleks iz nivoja Rak. Foto: Jasna Kofol.

10. Pogled na leseno skladišče. Foto: Jasna Kofol.

11. Nova programska shema. Delovna skupina: Lenka Grošelj (Občina Idrija), Katja Martinčič (Občina Idrija), Primož Pavšič (Prostorna), Matevž Štraus (ID20).

12. Programska delitev območja – shema. Delovna skupina: Lenka Grošelj (Občina Idrija), Katja Martinčič (Občina Idrija), Primož Pavšič (Prostorna), Matevž Štraus (ID20).

13. Vizualizacija ureditve območja Jožefovega jaška, Arrea d.o.o., september 2022.¹³

14. Vizualizacija ureditve območja Jožefovega jaška, Arrea d.o.o., september, 2022.¹⁴